

Sygn. akt

III AUa 1022/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **5 czerwca 2013 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Irena Mazurek
	Sędziowie:	SSA Alicja Podczaska (spr.) SSA Roman Skrzypek
	Protokolant	st.sekr.sądowy Małgorzata Leniar

po rozpoznaniu w dniu **5 czerwca 2013 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **J. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.**

o prawo do wcześniejszej emerytury

w przedmiocie skargi wnioskodawczyni o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 10 grudnia 2009 r. sygn. akt IV U 815/09

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od wyroku **Sądu Okręgowego w Rzeszowie**

z dnia **4 lipca 2012 r.** sygn. akt **IV U 626/12**

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że zmienia wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 10 grudnia 2009 r. sygn. akt IV U 815/09 oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 24 lutego 2009 r. przywracając wnioskodawczyni J. K. prawo do emerytury po dniu 1 marca 2009 r.

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz wnioskodawczyni J. K. kwotę 210 zł (słownie: dwieście dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 lipca 2012 r., sygn. akt IV U 626/12, Sąd Okręgowy w Rzeszowie Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił skargę J. K. o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 10.12.2009 r., sygn. akt IV U 815/09 oraz zasądził od wnioskodawczyni na rzecz ZUS Oddziału w R. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy stwierdził, że zachodzi ustawowa podstawa wznowienia określona w art. 401¹ kpc, ponieważ zarówno decyzja ZUS z dnia 24 lutego 2009 r., jak i wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 10 grudnia 2009 r. zostały wydane na podstawie art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Powyższy przepis wyrokiem z Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r. sygn. akt K 5/11 został uznany za niezgodny z Konstytucją. Następnie Sąd wskazał, że sąd ubezpieczeń społecznych, jako sąd meriti jest zobowiązany wziąć pod uwagę, czy spełnione są wszystkie warunki konieczne do pobierania przedmiotowego świadczenia. Sąd ustalił, że córka wnioskodawczyni M. K. ma obecnie 24 lata, mieszka w Anglii, jest mężatką. W świetle powyższych ustaleń, a także zważywszy na treść opinii biegłego, sporządzonej bez bezpośredniego badania córki wnioskodawczyni, do sprawy sygn. IV U 815/09, Sąd ocenił, że wnioskodawczyni nie spełnia obecnie przesłanek do świadczenia przewidzianego przepisami rozp. RM z dnia 15.05.1989 r. w sprawie uprawnień pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki.

Zdaniem Sądu Okręgowego wcześniejsza emerytura pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki nie jest świadczeniem nieutralnym i w przypadku poprawy stanu zdrowia dziecka w takim stopniu, że zbędne jest sprawowanie przez rodzica osobistej opieki, zachodzi podstawa do wstrzymania wypłaty świadczenia z uwagi na ustanie prawa do niego. Dlatego też nawet przy pominięciu stosowania niekonstytucyjnego przepisu, na podstawie art. 101 i art. 134 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, należy przyjąć że decyzja ZUS nie jest ostateczna. Ponadto podstawą weryfikacji prawa wnioskodawczyni jest art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, gdyż w sprawie istniały nowe okoliczności, które organ rentowy powinien znać przy dołożeniu należytej staranności.

W apelacji od powyższego wyroku pełnomocnik wnioskodawczyni zarzucił naruszenie przepisów art. 67 ust. 1 Konstytucji, art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, § 1 rozp. RM z dnia 15.05.1989 r. w sprawie uprawnień pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki, art. 401⁽⁽¹⁾⁾ kpc, art. 405, art. 407 kpc, błąd w ustaleniach faktycznych i dowolną ocenę dowodów, a także niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku, uwzględnienie skargi i przyznanie wcześniejszej emerytury, podnosząc że zaskarżony wyrok narusza art. 1 protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Postępowanie w przedmiotowej sprawie zostało przeprowadzone przez Sąd I instancji w trybie art. 401¹ k. p. c. tj. wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 10 grudnia 2009 r. sygn. akt IV U 815/09, którego to z kolei przedmiotem było rozpoznanie odwołania J. K. od decyzji ZUS / O w R. z 24 lutego 2009 r. w sprawie ponownego rozpoznania w trybie art. 114 ust 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jej uprawnienia do świadczenia emerytalnego przyznanego decyzją ZUS z 6 października 1997 r. Świadczenie emerytalne zostało przyznane od 1.09.1997 r. na podstawie przepisów rozporządzenia RM z 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz. U. Nr 28 poz. 149).

Sąd Okręgowy w Rzeszowie po wszechstronnym rozpoznaniu sprawy zaskarżonym wyrokiem oddalił skargę w pisemnym uzasadnieniu przedstawiając argumentację faktyczną i prawną przemawiającą za brakiem podstaw do uwzględnienia zgłoszonej skargi i przywrócenia wnioskodawczyni prawa do utraconego świadczenia emerytalnego .

Sąd Okręgowy w szczególności zwrócił uwagę na aspekt utracalności prawa do wcześniejszej emerytury dla pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki , a to z uwagi na ustanie przesłanki niemożliwości kontynuowania zatrudnienia z powodu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem ze względu na jego stan zdrowia – powołując się w szczególności na pogląd wyrażony przez SN w wyroku z 8.03.2005 r. I UK 189/04.

Dlatego przekładając na grunt niniejszej sprawy uznał , iż w istocie ponowne ustalenie prawa do spornego świadczenia emerytalnego wnioskodawczyni przez ZUS w decyzji z 24.02.2009 r. pomimo wskazania jako podstawy prawnej art. 114 ust 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS w istocie została wydana z uwagi na ustanie prawa do tego świadczenia na podstawie art. 134 ust 1 pkt 1 w zw. z art. 101 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS . W sprawie wnioskodawczyni jak konkluduje Sąd Okręgowy doszło do ujawnienia okoliczności istniejących już w dacie wydania decyzji przyznającej świadczenie – bowiem analiza pozyskanej dokumentacji medycznej jej córki dokonana przez ZUS wykazała , że nie wymagała ona na dzień złożenia wniosku o emeryturę stałej opieki ze strony matki ze względu na stan jej zdrowia i nie wymaga takiej opieki obecnie . Nadto taka opieka nie była i nie jest obecnie sprawowana .

Z argumentacją taką nie można się zgodzić , a to zgodnie z wyraźnym stanowiskiem wobec powyższego zagadnienia zajęтым dwukrotnie przez Sąd Najwyższy rozpoznający skargi kasacyjne od wyroków tut. Sądu Apelacyjnego – a to w wyroku SN z dn. 5 kwietnia 2011 r. w sprawie sygn. III UK 93/10 (publ. LEX Nr 966 818) w którym stwierdzono , iż zawarte w art. 114 ust 1a określenie „przedłożone dowody” oznacza nowe dowody w rozumieniu art. 114 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS . Jest to równoznaczne z uznaniem , że w sytuacji , gdy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej prawo do emerytury , nie przedstawiono nowych dowodów , istniejących przed dniem wydania tej decyzji ,a nieznanymi organowi rentowemu , to organ ten nie może wszcząć z urzędu w trybie art. 114 ust 1a w zw. z ust 1 postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń . Odmienna interpretacja tego przepisu : „narusza zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowiącego przezeń prawa , wynikającą z art. 2 Konstytucji RP” .

- Natomiast w wyroku niepublikowanym z dnia 26 listopada 2012 r. w sprawie III UK 13/12 Sąd Najwyższy – w analogicznym jak w niniejszej sprawie stanie faktycznym i prawnym – w uzasadnieniu zauważył w szczególności, iż art. 114 ust 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS w ogóle nie mógł być podstawą prawną , zarówno decyzji ZUS jak i wyroku sądu , ponieważ został derogowany z obowiązującego porządku prawnego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dn. 28 lutego 2012 r. , K 5/11 ,

Trybunał Konstytucyjny uznał zatem , że kwestionowany przepis narusza art. 2 Konstytucji i wywodzoną z niego zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowiącego przez nie prawa przez to , że dopuszcza bez żadnych ograniczeń ponowną ocenę dowodów , które były podstawą ustalenia prawa do emerytury... . Wypowiadając się co do skutków prawnych orzeczenia TK Sąd Najwyższy wskazał zasadę wynikającą z art. 190 ust 3 Konstytucji RP , tym niemniej pomimo utraty mocy obowiązującej na przyszłość , uznanego za niekonstytucyjny aktu normatywnego to jednak moc obowiązująca tego aktu co do stanów faktycznych powstałych przed ogłoszeniem orzeczenia powinna być ograniczona . Przytoczono orzeczenia Sądu Najwyższego w których wyrażono pogląd , iż przepis prawny uznany przez TK za niezgodny z Konstytucją nie może być stosowany przez sądy i inne organy w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału (por. wyrok SN z 18 grudnia 2002 r. I PKN 668/01 , OSNP 2004/3/47 , oraz wyrok SN z 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 (LEX 950 622) .

Dlatego dzieląc powyższy pogląd prawny jak i wskazania zawarte w przytoczonym wyżej orzecznictwie Sądu Najwyższego , Sąd Apelacyjny uznał , że skoro art. 114 ust 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją , to nie mógł stanowić uprawnionej podstawy rozstrzygnięcia zawartego w prawomocnym wyroku SO w Rzeszowie z dnia 10 grudnia 2009 r. sygn. IV U 815/09 , chociaż w czasie stosowania tego przepisu przez ten sąd , korzystał on jeszcze z domniemania swej konstytucyjności .

Co do możliwości rozważania w niniejszej sprawie kwestii utracalności prawa wnioskodawczyni do świadczenia emerytalnego na podstawie art. 134 ust 1 pkt 1 w zw. z art. 101 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z § 1 rozp. RM z 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień... - to należy zauważyć , że przepisy te są podstawą prawną wstrzymania dalszej wypłaty świadczenia wobec późniejszego ustania (wskutek zmiany okoliczności) jednej z przesłanek niezbędnych do jego przyznania . Zastosowanie tych przesłanek może być konsekwencją wszczęcia postępowania na podstawie art. 107 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (por. uchwała SN z 12 grudnia 2011 r. I UZP 7/11 , OSNP 2012/9-10/ 123) .

Należy zauważyć , iż przepisy te nie stanowiły postępowania organu rentowego o ponowną ocenę istnienia przesłanek prawa do świadczenia w dacie jego przyznania . Ponieważ takie postępowanie mogło być przeprowadzone wyłącznie na podstawie art. 114 ustawy emerytalnej .

Z tych względów argumentacja Sądu Okręgowego przytoczona w zaskarżonym wyroku dotycząca utracalności prawa do spornego świadczenia emerytalnego pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy .

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny uznał apelację wnioskodawczyni za uzasadnioną i skutkującą wydaniem orzeczenia reformatoryjnego przez Sąd II instancji .

Zgodnie z treścią art. 386 § 1 k. p. c. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i orzekł co do istoty sprawy .

Orzeczenie o kosztach procesu wydano na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 § 1 k. p. c.